

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ตำบลตลาด อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวสุจิตา ชมโพธิ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาวสุนิดา ชมโพธิ์: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ตำบลตลาด อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ อูสาหะ

การประเมินครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด และเพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นปัจจัยบวกและปัจจัยลบในการบริหารจัดการกองทุน เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีการประเมินโครงการ เป็นการนำทฤษฎี CIPP Model มาประยุกต์ใช้ในการประเมินผล โดยใช้แบบรายงาน(บร. 1-12) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตลาดจำนวน 9 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประชาชนทั่วไปที่เป็นสมาชิกกองทุนที่ได้รับเงินกู้จำนวน 20 คนและไม่เป็นสมาชิกกองทุนจำนวน 20 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า กองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ได้ทำการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว โดยมีคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน และมีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 65 คน ระบบบริหารกองทุนปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านตลาด และระเบียบของทางรัฐบาล ซึ่งกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง เกิดกระบวนการเรียนรู้ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทุน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของผู้กู้ เป็นการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ จากการได้จัดสรรเงินให้แก่สมาชิกผู้ขอกู้ จำนวน 65 ราย เป็นเงิน 980,000 บาท เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น รวมถึงชุมชนมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี , ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดีอิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ อูสาหะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- นายสมนึก สอนนอก และนางสาวกীরติกร พัวเจริญเกียรติ์ อาจารย์นิเทศก์
- คณาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาและให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
- นางเกษร ศรีวิศาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตลาด และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน
- นายสมศักดิ์ สนิใหม่ , คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

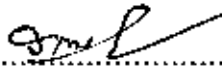
นางสาวสุนิตา ชมโพธิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

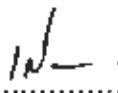
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อุทาพะ)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์เกสัชกร ดร.เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเกียบ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทน อุทาพะ...)

อนุมัติสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

ที่ 3 ต.ก. 2545

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ภูมิหลังหลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.....	8
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	10
4. แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	12
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	14

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิฟพีโมเดล.....	15
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	19
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	21
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	24
1. วิธีประเมินโครงการ.....	24
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	25
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด.....	25
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	33
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	35
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	35
2. ผลการประเมินโครงการ โดยรวม.....	51
3. ผลการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	57
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	61
1. สรุป.....	61
2. อภิปราย.....	63
3. ข้อเสนอแนะ.....	64
บรรณานุกรม.....	67
ภาคผนวก.....	69

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตาร์ทอัพเฟสบีเอ็ม.....	3
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ.....	19

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2544 กับ ปี2543 เป็นรายภาค.....	42
2. เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2544 กับ ปี2543 จำแนกตามลักษณะ เศรษฐกิจ.....	43
3. แสดงจำนวนประชากรในแต่ละช่วงอายุ.....	47
4. แสดงรายชื่อกองคณะกรรมการหมู่บ้าน.....	48
5. แสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชน.....	59

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องมาจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาทในประเทศไทย ทำให้ประเทศต้องประสบกับปัญหาทางด้านต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ทางรัฐบาลได้หาแนวทางต่างๆ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม จนกระทั่งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน พ.ศ.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้แถลงต่อรัฐสภาถึงแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม มีสาระประการหนึ่งว่า (หนังสือพิมพ์มติชน, 2545 : 18) “การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคม เป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน” โดยหลักการของนโยบายนี้มีการมุ่งเน้นให้ประชาชนในแต่ละชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพของตนเองไปสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการหารายได้

หมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านพร้อมกับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้ว เพื่อให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของทางรัฐบาลมากน้อยเพียงใด จึงสมควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านในรูปของการจัดทำสารนิพนธ์ (Substantive Report) การประเมินจัดได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในการประเมินเป็นกระบวนการศึกษา การติดตามการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการบริหารจัดการกองทุน ว่ามีการดำเนินการอยู่ในขั้นตอนใด มีจุดเด่น จุดด้อย และมีอุปสรรค ตลอดจนปัญหาที่ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด และควรแก้ไขโดยวิธีการอย่างไร เพื่อสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ได้มีวัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการดังนี้

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ว่ามีการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายมากน้อยเพียงใด มีประเด็นดังต่อไปนี้

2.1.1 หมู่บ้านมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิภาพของสมาชิก

2.1.2 หมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 หมู่บ้านมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน กับทั้งสังคมก็ภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 2.1

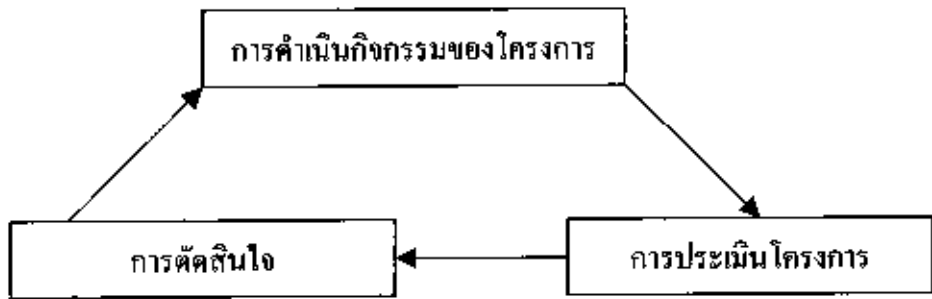
2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล และระดับประเทศ

2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านตลาด หมู่ที่ 3 และศึกษาข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้เขียนใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ได้แก่ต้นแบบทางความคิดที่เรียกว่า “ซีพีโมเดล” (CIPP Model) ผู้คิดค้นคือ สตีฟเฟิสบีม (Stufflebeam) (ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา, 2544 : 89-91)

การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือ

แผนภูมิที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ Stuffle beam

ขั้นตอนของการประเมินจำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

รูปแบบการประเมินแบบซิป (CIPP Model) มีประเด็นที่ประเมิน 4 ประเด็น

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคนงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนงานของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ในการดำเนินการช่วงต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งเป็นการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

ประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน มีดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

4. วิธีการดำเนินการ

ขั้นตอนของการดำเนินประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนการจัดตั้งกองทุนของรัฐบาล เช่น วัตถุประสงค์, เป้าหมายของการจัดตั้งกองทุน และระเบียบข้อบังคับต่างๆของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน (หมู่บ้านตลาด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีระบบเป็นตัวแทนในการวิเคราะห์ และกำหนด ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล การเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่ 3 โดยอาศัยแบบ บร.1-12 และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่คาดว่าจะประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์

ขั้นตอนที่ 5 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการประเมินโครงการและผลการวิเคราะห์ติดตามประเมินโครงการ

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. ทำให้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อในการดำเนินงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านทั้งในด้านบวก และด้านลบ
3. สามารถนำความรู้ที่ได้จากการประเมิน โครงการนำไปเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน และโครงการพัฒนาต่าง ๆ แก่ผู้นำในระดับหมู่บ้านและชุมชนได้
4. ผู้ศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบได้

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษา บ้านตากด หมู่ที่ 3 ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 แนวทางดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมิน โครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพและเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน
5. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาอาชีพโดยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อ แก้ไขปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชากรในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544
5. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2)

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ.
2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
3. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ
 - (1) ตาย
 - (2) ลาออก
 - (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
 - (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
 - (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
 - (6) ได้รับความประพฤติชั่วโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
4. การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด
5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้
 1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
 2. กำหนดแผนการจัดหาและจัดสรรเงินกองทุน
 3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน

5. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน

6. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการ

7. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการ

8. อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่เป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ

9. รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน ให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

10. ปฏิบัติตามหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

11. การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 4 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุ โสม

12. ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ได้เมื่อประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด

หมวดที่ 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ให้มีสำนักงาน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการเลขานุการ

2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะ

อนุกรรมการ

3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน

5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อม

6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการ
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการร่วมเรียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบ คณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้ที่มิชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยในหมู่บ้าน ติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
 - 2.2 เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
 - 2.3 ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายด้านการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 - 2.4 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

2.5 ไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้รับโดยประมาท

2.6 ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แคร่หรือการกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก

2.7 ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการองค์กรหรือหน่วยงานที่สังกัด

2.8 ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2430

2.9 ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3) และ (4)

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการ โดยประชาชนเพื่อประชาชน ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการ เริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้และประสบการณ์

3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตาม

กติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่นๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง โดยในครั้งนีรัฐได้จัดสรรงบประมาณให้ทางหมู่บ้านมาบริหารจัดการ จำนวน 1 ล้านบาท

เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและทุกครัวเรือนในหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 หมู่บ้านจึงได้ดำเนินการร่างระเบียบว่าด้วยเงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎระเบียบสำหรับการปฏิบัติของสมาชิก อันจะทำให้เงินกองทุนของหมู่บ้านมั่นคงและยั่งยืนอันจะส่งผลให้สังคมและเศรษฐกิจในหมู่บ้านหรือชุมชน ตลอดจนประเทศชาติเกิดความมั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไป

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ตำบลตลาด อำเภอเมือง นครราชสีมา ดังต่อไปนี้

ที่ตั้งของกองทุน

บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 3 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์

30310

วัตถุประสงค์

(1) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกค้ำนินธุกรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวมโดยให้หลักคุณธรรม

(2) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก

(3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

(4) เพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่อาชีพเกษตรกร หักดัดศึกษา อุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือการประกอบอาชีพอย่างอื่น

(5) ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มรวมกันผลิต กลุ่มรวมกันซื้อ และกลุ่มรวมกันขาย

(6) ส่งเสริมการพัฒนาบุคคลทั้งการศึกษา การพลาสมา และทางจิตใจ ให้เป็นครอบครัวที่สุขสมบูรณ์และรวมเป็นสังคมที่มีสันติสุข

(7) ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับบรรดาสมาชิกทั้งปวงอย่างเข้มแข็ง ในทุกวิถีทางที่จะเป็นไปได้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกและส่วนรวม

แหล่งที่มาของกองทุน

- (1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- (2) เงินกู้ยืม
- (3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- (4) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- (5) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- (6) เงินสะสมเงินสำรองและทุนอื่นๆ
- (7) รับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้

คุณสมบัติของสมาชิก

(1) เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตลาดเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน

- (2) เป็นผู้ซื่อสัตย์ มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด
- (3) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
- (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้หนีสินกันพันตัว
- (5) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- (6) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เป็นสมาชิก
- (7) ต้องมีหุ้นอยู่ในกองทุนไม่น้อยกว่า 1 หุ้น หุ้นละ 40 บาท

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

(1) ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ ต้องยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดถึงคณะกรรมการกองทุน

(2) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

(3) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ผู้เข้าเป็นสมาชิกต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าให้แก่กองทุนหมู่บ้านตลาด คนละ 5 บาท ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ของกองทุน

การพ้นจากการเป็นสมาชิก

- (1) ตาย
- (2) ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- (3) ขาดคุณสมบัติตามข้อที่ 37
- (4) ถูกให้ออกจากกองทุนหมู่บ้าน
- (5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าประการใด

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

6. การพิจารณาเงินกู้ยืมสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ยืมให้กับผู้กู้ยืมนั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- (1) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท
- (2) ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามแบบคำขอล้างหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ยืมให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว
- (3) คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
- (4) ให้คณะกรรมการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนอย่างเปิดเผย
- (5) การกำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในระยะกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา
- (6) ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุน

กำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับการอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

- (7) ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้ในอวัตุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระเต็มจำนวนได้โดยทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. พิจารณาโครงการที่นำเสนอ

- 1.1 ต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง
- 1.2 ต้องเป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ทางการตลาด
- 1.3 สามารถแสดงให้เห็นได้ชัดว่าเป็นโครงการที่ดำเนินการแล้วคุ้มค่าต่อการลงทุน

ทุน

2. พิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการขอกู้และจำนวนค่าใช้จ่ายของโครงการที่นำเสนอ

3. พิจารณานुकคลผู้ขอกู้

- 3.1 ความประพฤติ
- 3.2 อาชีพและความสามารถในการประกอบอาชีพ
- 3.3 รายได้ของบุคคลและของครอบครัว
- 3.4 ทรัพย์สินที่สามารถประเมินค่าได้
- 3.5 ประวัติการก่อหนี้สินที่ผ่านมา

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีการประชุมพิจารณาอนุมัติเงินกู้โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น และมีการร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับวงเงินที่อนุมัติโดยให้เป็นมติในที่ประชุมคณะกรรมการกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบชีพท์โมเดล

รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

จันเนียร สุขหลายและคณะ ได้สรุป “ รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล “ ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ),2544 : 221-234)ดังนี้

สตฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่”

รูปแบบการประเมินแบบ (CIPP MODEL)

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะ การประเมินโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุด ค้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั้งที่ และมีการ ประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้วเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของ โครงการประชุมแบบ จำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบซิป จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะ นักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่ง นับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็น แบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง

แบบจำลองซิปจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงสร้าง เพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินโครงการ
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจเพื่อตัด สิ้นและดูแลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวด ล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อ ช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวด ล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วย ในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมิน สภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analysis) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การ

ประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ โดยการอาศัยการวินิจฉัย และการเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

วิธีการประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

(Contingency Mode)

(Congruence Mode)

Contingency Mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the immediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้าง ๆ

Congruence เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติ และลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

- 3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- 3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยความสะดวกระหว่าง การดำเนินโครงการนั้น

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ๆ ของโครงร่าง โครงการ

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การกำหนดนักประเมินกระบวนการที่มีเวลา

2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ

3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง

4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่าง การปฏิบัติตามโครงการด้วย

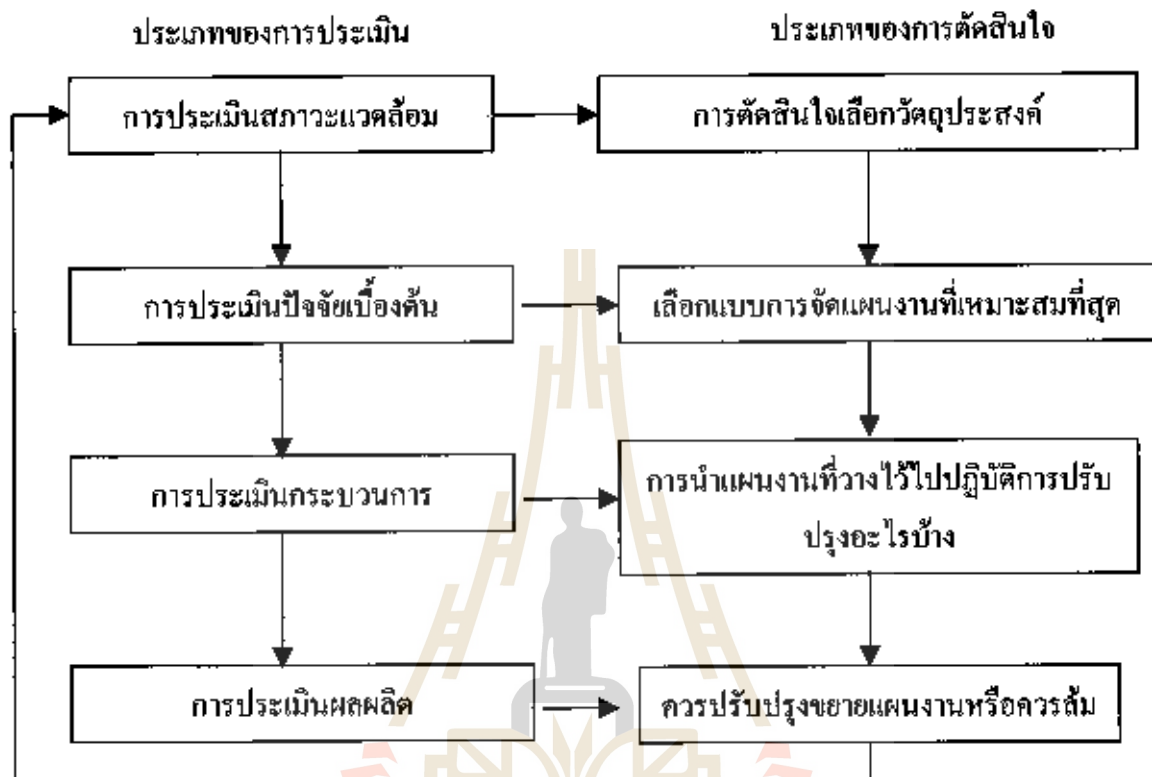
ระเบียบวิธีต่างๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงข้อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดู ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือ มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่ง ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

เกณฑ์นั้นอาจเป็นได้ทั้ง Instrumental Criteria หรือ Congruence Criteria ซึ่ง Scriven ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสองดังนี้

Instrumental Criteria จะสัมพันธ์กับความสำเร็จที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด

Congruence Criteria จะเป็นเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิป

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักศึกษาให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารการจัดการการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชนการประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อเสริมรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตที่ว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตที่อยู่ในหมู่บ้านชนบท

3. เพื่อสร้างศักยภาพและการยกระดับการศึกษาบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

4. เพื่อให้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาในการดำเนิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรสาขาการจัดการและประเมินโครงการ จำนวน 74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน (ธันวาคม 2544 – กันยายน 2545)

2. บัณฑิตจะปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบ 5 วัน ต่อสัปดาห์ มีอาจารย์สอนเสริมเดือนละ 2 วัน

3. บัณฑิตจะได้รับทุนการศึกษาเป็นรายเดือน เดือนละ 6,360 บาท ระยะเวลา 10 เดือน และต้องจ่ายค่าเรียนเดือนละ 600 บาท โดยสถานศึกษาในพื้นที่จะเป็นผู้จ่ายทุนการศึกษาในแต่ละเดือน

บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ

2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน

3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมายการส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป้าหมายคือการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพ ผู้กู้เงินจากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการเรียนรู้ สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

กองทุนทุนขนาดใหญ่อย่าง “กองทุนหมู่บ้าน” จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพ่อแม่พี่น้องในแต่ละหมู่บ้านที่จะต้องเป็นผู้ดูแลและจัดการงบประมาณดังกล่าวนี้ และส่วนงานราชการต่างๆ ในท้องถิ่นซึ่งจะเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมองค์กรชาวบ้านให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หัวใจของ “กองทุนหมู่บ้าน”

1. กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ให้รู้จักการบริหารจัดการตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง และก่อให้เกิดกระบวนการสร้างผู้นำตามธรรมชาติ

2. กระตุ้นให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจ ในหมู่บ้าน มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และคิดค้นโครงการที่มาจากความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านร่วมกัน เพราะชาวบ้าน คือผู้ที่รู้ปัญหาของตนเองดีที่สุด

3. กระตุ้นให้เกิดการยกระดับทักษะในการผลิต การแปรรูป การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับสถาบันการศึกษาท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาตลาดและโอกาสเพื่อสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน โดยควรจะมีดอกผลกลับคืนมา และใช้คืนให้กับ “กองทุนหมู่บ้าน” เพื่อนำไปให้สมาชิกรายอื่นในหมู่บ้านได้ใช้ประโยชน์ต่อ

แนวทางการดำเนินงานก่อนที่เงินจะลงสู่หมู่บ้าน ควร มีกระบวนการ “เตรียมความพร้อมหมู่บ้าน” และ “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน” ในชุมชนก่อนตั้งแต่การสรุปบทเรียน ในการบริหารจัดการ “กองทุน” ต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไร “จุดแข็ง – จุดอ่อน” ในการทำงานอยู่ที่ไหน เราจะใช้ “จุดแข็ง” ไปลบ “จุดอ่อน” ที่หมู่บ้านของเรามีอยู่ได้อย่างไร มีการสำรวจปัญหาและความต้องการ ตลอดจนกำหนดแผนงานร่วมกันของคนในชุมชนหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

กิจกรรมและงบประมาณที่จะใช้ควรยึดเอา “ทุนเดิม” หรือ “พลัง” ที่ท้องถิ่นมีอยู่แล้วมาใช้เป็นหลัก งบประมาณที่ใช้ไม่จำเป็นต้อง 1 ล้านบาทเสมอไป ควรยึดเอา “แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง” ที่ชุมชนมีอยู่ หรือกำลังจัดทำอยู่เป็นตัวตั้ง

นโยบาย “กองทุนหมู่บ้าน” คือ “เครื่องมือ” และ “กระบวนการ” ในการกอบกู้วิกฤติเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันของชุมชนในระดับหมู่บ้าน เปิดโอกาสให้ชุมชนและสมาชิกได้มาเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นพื้นฐานใน

การพึ่งพาตนเอง (ลดรายจ่ายสร้างรายได้) โดยใช้ “เงิน” เป็น “เครื่องมือ” ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่กำลังพัฒนา และต่อยอดให้กับชุมชน ที่มีความเข้มแข็งแล้วยกระดับหนึ่งให้ขยายผลไปช่วยชุมชนที่อ่อนแอกว่า(หนังสือพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, 2544 : 8-9)

จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในความหมายของรัฐ คือ เครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชนเมือง 80,000 กว่าแห่งทั่วประเทศนี้คือความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ ส่วนในแง่สังคม คือ เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุน เพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

จุดเด่น

กองทุนหมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาลทำให้เกิดเวทีค้นหาและเฟ้นหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือถือเกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชนร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน เสนอชื่อคนที่ตนเห็นว่าควรเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุน

หากชุมชนใดมีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนต่าง ๆ ประสบการณ์ในการบริหารและจัดการที่ผ่านมาช่วยได้มากกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน แต่สำหรับชุมชนที่ไม่มีประสบการณ์ก็เกิดมิตชของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนอื่นๆ เกิดการประสานงานและเกิดมิตรจิตเกื้อกูลต่อกัน และการจัดตั้งกองทุนทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดความตระหนักในความสำคัญของการศึกษาและการหาความรู้เพื่อให้ตนเองและชุมชนทำงานได้

จุดเด่นอีกประการคือ สิทธิในการรับเงินกองทุนขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเอง โดยชาวบ้านจัดประชาคมตรวจสอบว่าตนเองมีความพร้อมหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการประเมินตนเองและตรวจสอบกันเองของชุมชนก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบยิ่งขึ้น

จุดด้อย

การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดควรให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์การกู้เงิน แม้ว่าเจตนาของรัฐบาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียน แต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้และอาจเป็นกับดักแก่ผู้กู้ที่ต้องหัน ไปกู้เงินนอกระบบเพื่อให้ทันเวลาใช้เงินกองทุนเพราะเกรงจะเสียสัจจะ

วงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ข้อเท็จจริงก็คือ ผู้ออกแบบต้องการให้เกิดกิจกรรมเล็ก ๆ นานบายให้ชุมชน แต่โอกาสการคืนเงินยากเพราะชุมชนขาดอำนาจการซื้อ หากกู้ไปประกอบอาชีพโอกาสจะเป็นหนี้สูญจะเกิดขึ้นง่าย

อีกประการคือ ในสภาพความจริงผู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน คือ ถูกหนี รัชช.ที่ขอพักชำระหนี้ตามนโยบายของรัฐและยังเป็นลูกหนี้อื่น ๆ คนเดียวกันอาจเป็นหนี้จากแหล่งเงินทุนหลายแหล่ง สิ่งที่ชาวบ้านเรียนรู้คือวิธีการหมุนเวียนเช่นเดียวกับนักธุรกิจระบบเงินทุนที่กำลังจะเกิดปรากฏการณ์เดียวกันคือ การขาดสภาพคล่อง เพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่องในระดับชุมชนจะขยายในวงกว้าง(นงลักษณ์ เศรษฐพิพนธ์, ม.ป.ป. : 32-33)

ธุรกิจชุมชน

คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้ และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจการค้าและบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่จะแตกต่างกันไปตามประเภทของธุรกิจ ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญหลายประการ เช่น เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ ก่อให้เกิดการว่างงานส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545 : 10 – 15)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริง 4 ประการ (สิ่งที่ได้ระบุไว้แล้วในวัตถุประสงค์ในบทที่ 1) วิธีการดำเนินการประเมินโครงการในครั้งนี้เครื่องมือ 6 ด้าน ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน , 2545 : 31-32) ทฤษฎีเชิงระบบมีลักษณะเมื่อหาสาระเป็น “ทฤษฎีทั่วไป” หรือเป็นความคิดพื้นฐานหรือข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) ที่รองรับทฤษฎีเฉพาะด้านหรือทฤษฎีเฉพาะเรื่อง กล่าวคือ ทฤษฎีเฉพาะด้านทั้งหลายต่างก็มีข้อตกลงเบื้องต้นก่อนว่า “ผลย่อมเกิดจากเหตุ” ดังเช่นที่เป็นความคิดหลักของทฤษฎีระบบ จากนั้นแต่ละทฤษฎีดังกล่าว จึงเจาะจงระบุแต่ละคู่ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล

แนวคิดของทฤษฎีเชิงระบบนี้ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินผลตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพราะเป็นการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยขององค์การ หรือหน่วยเปลี่ยนแปลง ซึ่งในที่นี้คือ ชุมชนท้องถิ่น หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิตและหน่วยที่ใช้ผลผลิตซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมองค์กร

รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบซึ่งตรงกับ จีพีโมเดล (CIPP Model) : Context – Input – Process – Product) แบบจำลองจีพีโมเดล ระบุว่า จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นั้น

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการค้าเงินกิจการของผู้กู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยคือ หมู่บ้านตลาดหมูที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง (Sample or sampling Group) คือกลุ่มประชาชนที่ถูกเลือกจากประชากรหรือหมู่บ้านตลาด หมูที่ 3 ให้มาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาประเมินโครงการ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวจากจากประชากรเพื่อใช้เป็นตัวแทนที่ดีของประชาชนสำหรับในการศึกษาประเมินโครงการ ซึ่งสามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุน	จำนวน 9 คน
2.2 ผู้นำชุมชน	จำนวน 1 คน
2.3 ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน	
- สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 20 คน
- ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน 20 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้นจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไรซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซิปปโมเดล (CIPP Model) ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
2. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B)

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 1.1 ความยากจนของประเทศ
- 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SME s)
- 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือ ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
- 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชน สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกิน ของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน ประกอบไปด้วย ตัวแปรตาม บร. 1 ดังต่อไปนี้

- 2.1 ประวัติความถี่ในมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- 2.2 สภาพปัจจุบัน
- 2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- 2.4 ด้านวัฒนธรรม

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เงิน 1 ล้านบาท

2.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.3 ผู้สมัครขอกู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การทำบัญชี

3.4 การช่วยเหลือตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้กู้

4.1.2 ยอดเงินให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทเดียวกับ ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

- 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลครอบครัว
 - 1.3.2 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3.3 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่นๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การบริหารจัดการธุรกิจ
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การทำบัญชี
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้ดูแลผลผลิตเป็นถึงของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 ผู้ดูแลช่วยกิจการ
 - 4.2.2 ผู้ดูแลทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - 4.3.1 ผู้ดูแลมีการพึ่งตนเอง
 - 4.3.2 ผู้ดูแลมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ~~คือ~~ ~~คือ~~ ~~คือ~~ ผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลแต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ดูแลระดมเป็นปัจจัยนำเข้าของระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ที่ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วยตัวแปร

ตัวแปรเป็นการเน้นว่าเป็นประเด็น เมื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการ ของการทำสารนิพนธ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 บรรดาตัวแปรที่ปรากฏในตอนนี้แสดงลักษณะค่าของตัวแปร เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูลและเขียนสรุปผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานกองทุนเพียงใดอัน ได้แก่

1.1 การเกิดกองทุนหมู่บ้าน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน
- รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่ง
กองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน
- มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้
3. ทักษะคนที่ติดต่อกองทุนหมู่บ้าน	- มีความต้องการให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน
- มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพ
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	- มีการพัฒนาอาชีพ
- มีการสร้างงาน
- มีการสร้างรายได้
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดกองทุน	- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน
- มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัคร
เป็นสมาชิกกองทุน
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	- จำนวนสมาชิกกองทุน
- จำนวนเงินออมและเงินทุน

1.2 การมีระบบบริหารจัดการกองทุน

ตัวแปร

1. คณะกรรมการบริหารกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร

ลักษณะค่าของตัวแปร

4. การตัดสินใจเงินกู้

- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน
- จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน
- มีการคัดเลือกคณะกรรมการ
- มีระเบียบการบริหารกองทุน
- มีส่วนร่วมกันสร้างตามระเบียบ
- มีการประชุมของคณะกรรมการ
- มีการรับสมัครสมาชิก
- มีการจัดทำบัญชี
- มีการรับเงินฝาก
- มีระเบียบการกู้
- มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย
- จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่พอใจกับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่ไม่พอใจกับการกู้เงิน

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร

1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งพาตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งพาตนเอง
5. มีความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาตนเอง
- มีการนำหลักการพึ่งพาตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ในที่นี้หมายถึงถึง ศักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อแก่นายทุน หรือผู้ปองร้าย หรือภัยจากธรรมชาติที่อาจมีมาในอนาคต

ตัวแปร

1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันโดยรวม

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีการชี้แนะให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญ

- มีความเข้าใจต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง

2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการผู้กู้แต่ละคน

- ผู้กู้ไม่กู้หนี้เกินระบบ

- ผู้กู้ใช้หลักพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี

- มีตลาดแน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร

1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด

ลักษณะค่าของตัวแปร

- สภาพของป่า ดิน หนองน้ำ

- จำนวนประชากร

- อาชีพของประชากร

- ถนน ไฟฟ้า ประปา ใน บร. 1

2. มีความเข้มแข็งในการทำการกิจการของผู้

- ในแบบ บร. 4

2.1 การเกษตร

2.2 ค้าขาย

2.3 การบริการ

2.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน

วัตถุประสงค์ที่ 2 การทราบว่ามีปัจจัยด้านบวก และด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินงานกองทุน

ตัวแปร

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง

- กองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด

2. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

- จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร

1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความพึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน

ลักษณะค่าของตัวแปร

- จำนวนผู้ที่ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
- จำนวนผู้พึงพอใจในการตัดสินใจ

วัตถุประสงค์ที่ 3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

ตัวแปร

1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน
2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพ
3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีองค์กรผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน
- มีหน่วยองค์กรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
- มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในชุมชน
- มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- มีการจำหน่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมกับตำบลอื่น

วัตถุประสงค์ที่ 4 การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร

1. ความเข้มแข็งของชุมชน
2. มีความสามัคคี
3. มีความซื่อสัตย์
4. ยกย่องคนทำดี
5. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
6. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
7. มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
8. ครอบครัวมีความอบอุ่น
9. มีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กร

ลักษณะค่าของตัวแปร

- ลักษณะของค่าในตัวแปรใน บร. 2

10. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นสมาชิก
 11. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
 12. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
- มีแผนงานชุมชน โดยสมาชิก

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

สำหรับกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่อไปนี้
 - 1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
 - 1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participation Observation) โดยการสังเกตเกี่ยวกับสภาพทั่วไป พฤติกรรม ความเป็นอยู่ และการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน
2. การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบ บร. ต่าง ๆ
 - 2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายการณี โดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ เรื่องต่อไปนี้
 - ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
 - ทิศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - เก็บข้อมูลเจาะลึกสมาชิกกองทุนที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านฯ
 - การบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ
 - 2.2 การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เวทีประชาชนหมู่บ้าน และ ตำบล จะสัมภาษณ์จากผู้รู้ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุน และประชาชนในหมู่บ้าน
3. การใช้แบบสอบถามและการสำรวจ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับกลุ่มเป้าหมาย
4. การศึกษาจากเอกสาร โดยการศึกษาจากแบบ จปฐ. ของแต่ละหมู่บ้าน

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

บัญชีรายรับ - รายจ่ายของกองทุนหมู่บ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดข้อมูล และตัวชี้วัด โดยการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบ บร. ต่าง ๆ ศึกษาถึงจุดประสงค์ ว่ามีอะไรบ้าง เป็นข้อกำหนดตามหลักสูตรการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กำหนดแหล่งข้อมูล เป็นขั้นตอนของการพิจารณาแหล่งข้อมูลว่าอยู่ที่ไหนและกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่จะมีข้อมูลที่ต้องการอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับความต้องการ
3. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยเน้นความสอดคล้องระหว่างข้อมูลที่ต้องการและผู้ให้ข้อมูล
4. เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการพิจารณาเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแผนการและวิธีการที่เตรียมไว้ในขั้นตอนที่ผ่านมา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็น ระบบ ระเบียบ สรุปลงความโดยเริ่มตั้งแต่การสังเกต การจดบันทึก การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามและการสำรวจหรือการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากสัมภาษณ์การศึกษาเอกสารและ ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-3 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ตอนที่ 3 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการอันได้แก่

3.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ
เพียงใด

3.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวาง
การบรรลุเป้าหมายของกองทุน

3.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการ
ทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

3.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้น
สำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี-เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูล
ตามสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สามารถตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็แสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน
ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และการเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

เมื่อประเทศไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ซึ่งทำให้เศรษฐกิจฟองสบู่แตก
ภาคธุรกิจขาดสภาพคล่อง และประสบกับภาวะล้มละลาย อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้น เกิดภาวะการ

ถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างมากรวมเศรษฐกิจหดตัวถึงขั้นดิ่งลง และระดับรายได้ของคนลดลงอย่างรวดเร็วรวมทั้งเกิดการว่างงานเพิ่มขึ้นกว่า 1 ล้านคน

ผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุให้คนจำนวนมากต้องอยู่ในสภาพที่เป็น “คนจน” ซึ่งได้เพิ่มขึ้นเป็น 7.9 ล้านคน ในปี 2541 และ 9.9 ล้านคนในปี 2542 และต่อมาเหลือ 8.9 ล้านคนในปี 2543 คิดเป็นร้อยละ 14.2 ของคนทั้งประเทศ

ทั้งนี้กลุ่มของคนจนมาก หรือกลุ่มคนที่มีรายได้ได้น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเส้นความยากจน ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือเพิ่มจาก 3.7 ล้านคนในปี 2539 เป็น 5.5 ล้านคนในปี 2543 หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ถึงร้อยละ 48.6

รวมทั้งกลุ่มคนเกือบจน หรือกลุ่มคนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกินร้อยละ 20 ซึ่งมีความเสี่ยงสูงที่จะกลายเป็นคนจนได้นั้น ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 3.7 ล้านคนในปี 2539 เป็น 3.9 ล้านคน ในปี 2543

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนของรัฐ

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนของรัฐบาลในปัจจุบัน ได้มีการดำเนินงานที่สำคัญๆ ได้แก่

• นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วยโครงการที่สำคัญ 5 โครงการ คือ

1. โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย
2. การจัดตั้งธนาคารประชาชน
3. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
5. โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า

• การดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้แผนงาน/โครงการปกติซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประมาณ 7 กระทรวงหลัก วงเงินงบประมาณปี 2545 จำนวน 76,693.67 ล้านบาท โดยงบประมาณแก้ไขปัญหาคความยากจนเน้นด้านการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาศักยภาพและการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนและการส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองท้องถิ่น

• การดำเนินงานโดยชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันภาคประชาสังคมและชุมชนได้ตื่นตัวและมีการรวมกลุ่มกันในหลายพื้นที่ เป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ของตนเองและร่วมกับภาครัฐในกระบวนการพัฒนาโดยปีงบประมาณ 2545 มีการสนับสนุนการจัดแผนชุมชน วงเงิน 8,500 ล้าน

บาท เพื่อให้ชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มรายได้ในชุมชนท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น อันนำไปสู่การสร้างรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว(วรวิทย์ อวิรุทธวีรกุล, ทีปรัตน์ วัชรานุกูล และวิมา เตชะพนาดร, 2545 : 37-44)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise-SMEs) นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งในด้านการจ้างงาน การสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้จากการส่งออกการช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า หรือการก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่ หรือกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในรูปของการรับช่วงผลิตหรือเป็นแหล่งรับซื้อวัตถุดิบทางการเกษตร

Small and Medium Enterprise (SME) เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีจำนวนคนงานไม่เกิน 200 คน เงินลงทุนไม่เกิน 50 ล้านบาท ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรมการผลิตและการบริการ ในปัจจุบันมีธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางมากมายที่เปิดดำเนินการซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงระบบการทำงานและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่จะสามารถสู้ได้ไม่เฉพาะในภูมิภาคแต่ต้องแข่งขันได้ในระดับโลก

ในปัจจุบันทางหน่วยราชการได้มีการส่งเสริมการดำเนินการของธุรกิจขนาดย่อมหรือ SME อย่างจริงจัง โดยรัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทในปี 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติผ่านร่าง พ.ร.บ. บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ที่ยกฐานะให้เป็นธนาคารพัฒนา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย โดยการเพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น 5000 ล้านบาท โดยสามารถที่จะปล่อยกู้ได้เป็น 12.5 เท่า หรือราว 62,500 ล้านบาท โดยยังไม่รวมการระดมทุนจากต่างประเทศที่ทราบ และเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลดังที่กล่าว ซึ่งก็จะเห็นได้ว่า ทิศทางการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อมหรือ SME ของเมืองไทยน่าจะเป็นไปด้วยดีในอนาคต

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือ BOI ไปจัดทำโครงการนำร่องไทยแลนด์พลาซ่า ซึ่งเป็นเครือข่ายการจัดงานแสดงสินค้า SME ของเมืองไทยเพื่อสินค้าไทยไปจัดแสดงทั่วโลก โดยรัฐบาลได้ให้เงินสนับสนุนและคาดหวังจะเห็นผลอย่างชัดเจนในกลางปี 2544 กิจกรรมดังกล่าวรัฐบาลจะเป็นผู้ริเริ่มนำตราสินค้าไทยไปเผยแพร่ทั่วโลกให้คนรู้จัก และเป็นการลดช่องว่างระหว่าง ผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งคาดหวังว่าผู้ขายสินค้าจะสามารถขายสินค้าในราคาที่สูงขึ้น และมีเงินทุนในการพัฒนาคุณภาพสินค้าและไม่มีการกด

ราคา ค่าจ้างแรงงาน รัฐบาลยังได้แสดงความจริงจังโดยการรับข้อเสนอของภาคเอกชนใน 5 ประเด็นเหล่านี้เพื่อนำไปหาแนวทางแก้ไขหรือสนับสนุน

มาตรการด้านการเงินที่ขอให้รัฐบาลสนับสนุนสินเชื่อที่ให้กับ SME

มาตรการกฎระเบียบและภาษี

มาตรการด้านการตลาดร่วมกับเอกชนเพื่อผลักดันตราสินค้าไทย โดยรัฐบาลนำร่องให้กับอุตสาหกรรม SME ก่อน

มาตรการด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่ให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคน

มาตรการด้านเทคโนโลยี

รัฐบาลพยายามผลักดันให้เกิด SME รุ่นใหม่ ให้มีคุณภาพมีความรับผิดชอบต่อผู้การค้าสินค้าไทยและพยายามสร้างเครือข่ายด้านการตลาด รวมทั้งการจะพัฒนา SME ให้มีความสามารถและโปร่งใสน่าเชื่อถือสามารถเข้าไประดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ได้ เพื่อพัฒนาเป็นระบบสากล และสามารถปรับตัวเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและไม่ใช้วิธีการตัดราคาตัวเอง รวมทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา SME โดยใช้ 4 กลยุทธ์หลักได้แก่

การสร้างมูลค่าเพิ่ม

การเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชน ไปสู่เศรษฐกิจโลก

การเกาะกลุ่มเชื่อมโยงธุรกิจ

การสร้างภาวะแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเกิดธุรกิจ (smcqciso.hypermart,www.2002)

1.1.3 ภาวะการขาดทุนการค้าของประเทศ

จากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี 2545 มูลค่าการค้า ในช่วง 5 เดือนเกินดุล 950 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ไตรมาสแรกเกินดุล 697 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ดุลบริการเกินดุล 1,228 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รายได้จากการท่องเที่ยวยังอยู่ในเกณฑ์ดีจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปรับแผนการตลาดดึงดูดนักท่องเที่ยวระยะใกล้จากเอเชีย และการผ่อนคลายนโยบายพิธีการเข้าเมือง จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วง 5 เดือนขยายตัวได้ร้อยละ 7.7 ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 2,246 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วงนี้มีเงินทุนไหลผ่านบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นฐานนอกประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งมาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ แต่มีการชำระคืนหนี้ตามกำหนดของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยประมาณ 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (เมื่อสิ้นเดือนพฤษภาคมเงินกู้ภายใต้โครงการ IMF คงเหลือประมาณ 9.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ดุลชำระเงินเกินดุล 1,745 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ดำรงเงินตราต่างประเทศเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 36,790 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มจากสิ้นปี 2544 จำนวน 3,742 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และยอดคงค้างการขายเงินตรา

ต่างประเทศล่วงหน้าสุทธิ 879 ล้านดอลลาร์สหรัฐลดลงจากสิ้นปี 2544 จำนวน 1,199 ล้าน ดอลลาร์สหรัฐ(เศรษฐกิจปริทัศน์ , 2545 : 13-14)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยปัจจุบัน

ปัจจุบันปัญหาด้านมลพิษยังคงเป็นประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอยู่ เนื่องจากความไม่ใส่ใจและความไม่รับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษ ระบบการติดตามและตรวจสอบที่ยังไม่ทั่วถึง และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม และความไม่รู้และไม่เข้าใจของประชาชน สถานการณ์และปัญหามลพิษ ที่ยังคงเป็นปัญหาและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ มลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝุ่นละอองขนาดเล็กและก๊าซโอโซนที่ยังอยู่ในระดับวิกฤต ของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรม ที่มีมากขึ้น ความสามารถของระบบการกำจัด ในปัจจุบัน ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับพฤติกรรมกรรมกรบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ปัญหาการจัดการขยะเป็นปัญหาที่เรื้อรัง มลพิษทางน้ำที่เกิดจากน้ำทิ้งของแหล่งชุมชน และภาคอุตสาหกรรมก็ยังคงเป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งน้ำภาคเหนือและภาคกลาง รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง ที่ส่วนหนึ่งเกิดจากการอพยพโยกย้าย ของประชากรเข้ามาอยู่ในเขตเมือง เพื่อมาหางานทำ อยู่ในรูปของชุมชนแออัดซึ่งมีจำนวนถึง 2,265 ชุมชน มีผู้อยู่อาศัยกว่าสองล้านคน ในเขตกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนับวันมีความรุนแรง และขยายวงกว้างมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและ คุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งแบบเฉียบพลันและแบบเรื้อรัง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน หนึ่งในผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตจากการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษาผลกระทบต่อ สุขภาพของชาวบ้านจากการ ได้รับพิษ ของสารตะกั่วที่เกิดจากกิจกรรมเหมืองแร่ ปัญหาโรคมะเร็งผิวหนังที่เกิดจาก การแพร่กระจายของสารหนู ปัญหาสุขภาพจากมลพิษอื่นๆ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ อุบัติภัยจากสารอันตราย และ สารเคมีที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินและชีวิตได้ในที่สุด ผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตจากภัยธรรมชาติ คือ เหตุการณ์อุทกภัยและแผ่นดินถล่มที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเกิดจากปริมาณฝนที่ตกมากกว่าปกติ และปัจจัยอื่นๆ เช่น การใช้ที่ดินที่ไม่ถูกต้อง การก่อสร้างถนน และการตั้งถิ่นฐานที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยและแผ่นดินถล่ม เป็นต้น ซึ่งเป็นการสูญเสียทรัพย์สิน คุณภาพชีวิต และสูญเสียชีวิต ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเหล่านี้ จะดำเนินต่อไปเช่นที่ผ่านมา หากเราไม่สามารถดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะ ก่อให้เกิดผลกระทบ

ต่อประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้ง ต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลุกลามของปัญหาอื่นๆ ตามมา ถึงแม้ว่าสถานการณ์บางประเด็น จะเริ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรให้ความสำคัญ ในเรื่องต่อไปนี้ กลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสม และมีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา การนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ เพื่อลดปัญหามลพิษ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และการจัดทำดัชนีและตัวบ่งชี้คุณภาพสิ่งแวดล้อม พร้อมให้ความรู้เกี่ยวกับ ผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ ทุกคนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อสุขภาพ และ คุณภาพชีวิต และการใช้ดัชนีและตัวบ่งชี้คุณภาพสิ่งแวดล้อม ในการพิจารณา วางแผนนโยบาย แผนงาน การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา นอกจากนี้ควรเปิด โอกาส และเพิ่ม ชีตความสามารถ ให้กับภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นรูปธรรม(oepp,www.2002)

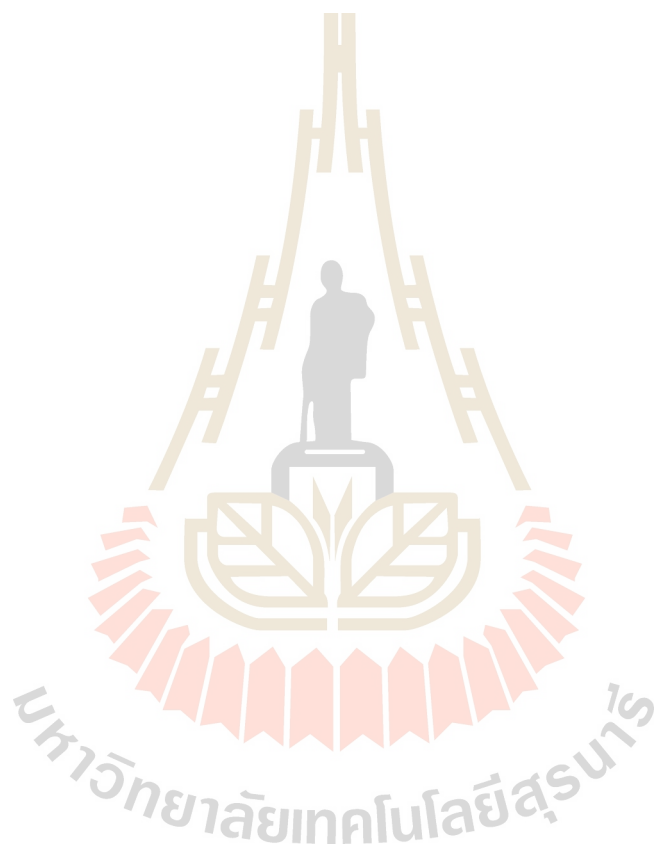
1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน (สารสถิติ,2545 : 3-4) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2544 เป็นกรณีพิเศษ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือน มีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม และเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 2544 จากครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศประมาณ 16,500 ครัวเรือน ในการเสนอผลครั้งนี้ ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลสถิติที่ได้จากการสำรวจระหว่างเดือน มีนาคมถึงพฤษภาคมและเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม 2544 เปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสำรวจในปี 2543 สรุปผลการสำรวจที่เกี่ยวกับหนี้สินของประชาชนได้ดังนี้

หนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงประมาณร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ และครัวเรือนในภาคเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

หนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากกว่ากลุ่มอื่น คือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 26.4 ครัวเรือนคนงานทั่วไป และครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดินมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

ระหว่างร้อยละ 13-16 ส่วนครัวเรือนเสมือนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ และครัวเรือนผู้
ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจมีหนี้สินเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 8-11 ยกเว้น ครัวเรือนเพียง 3 กลุ่ม
เท่านั้น ที่มีหนี้สินลดลง คือ ครัวเรือนลูกจ้างปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ครัวเรือนผู้ถือครอง
ทำการเกษตรที่เช่าที่ดินและครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร มีหนี้สินลดลง
ประมาณร้อยละ 1.9 ,13.7 และ 19.4 ตามลำดับ

1.1.6 การล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

แม้แนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ได้ก่อประโยชน์แก่สังคมไทยหลายด้าน แต่ขณะเดียวกันกับสร้างบาดแผลผลกระทบจำนวนมากทั้งไว้รอการเยียวยารักษา บาดแผลร้ายแรงแผลหนึ่ง ได้แก่ การที่สังคมเต็มไปด้วยชุมชนอ่อนแอและล่มสลายทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท อันเป็นผลจากแนวทางการพัฒนาอย่างขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเมืองและการพัฒนาชนบท

ชุมชนในชนบทมีความอ่อนแอและล่มสลาย เนื่องจากหนุ่มสาวในชนบทจำนวนมากต่างละทิ้งที่ทำกินทางการเกษตร เข้ามาแสวงหารายได้ที่ดีด้วยการเป็นแรงงานไร้ฝีมือในภาคอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ ๆ ขณะที่เกษตรกรที่เหลืออยู่กลับไร้พลังในการร่วมตัวในการพัฒนาชุมชนของตน อันเนื่องจากระบบเน้นการพึ่งพิงส่วนกลาง ยิ่งกว่านั้นการที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนให้เพาะปลูกพืชเพียงชนิดเดียวอย่างขาดความรอบคอบ เป็นเหตุให้เงินทุนของเกษตรกรหมดไปกับค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อีกทั้งตกอยู่ภายใต้การกดราคาของพ่อค้าคนกลาง และมีความเสี่ยงต่อราคาพืชผลที่ตกต่ำ เกษตรกรจำนวนไม่น้อยจึงมีหนี้สินที่ไม่สามารถผ่อนชำระได้ ซึ่งยิ่งเป็นตัวเร่งให้ชุมชนในชนบทล่มสลายเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในยุคฟองสบู่ที่ผ่านมาราคาที่ดินได้รับการปั่นให้สูงอย่างขาดความยั่งยืน ในยุคนั้นมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยได้ขายที่ดินทำกินของตนให้แก่นายทุนซึ่งนำไปสร้างสนามกอล์ฟ รีสอร์ท ฯลฯ ตัวอย่างเหตุผลดังกล่าวมานี้ นับเป็นภาคผลสำคัญของการล่มสลายของชุมชนชนบทในช่วงที่ผ่านมา(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544 : 2-3)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม

การเปิดประเทศทำให้เศรษฐกิจไทยเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญยิ่งจากการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าในระบบทุนนิยมมีการใช้เงินตราเพื่อหลายเริ่มในเขตภาคกลางก่อนและกระจายไปสู่ภาคอื่นๆ ในเวลาต่อมา ความพยายามจะรักษาเอกราชของชาติในสมัยการเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมยังทำให้ผู้นำไทยเรียนรู้และยอมรับว่าความรู้ทางเทคโนโลยีจากชาติมหาอำนาจจะวันตกวันป็นเลิกเป็นทางนำไปสู่ความเจริญ การยอมรับนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ชีวิตทัศน์ของสังคมไทย ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมและสมาชิกในเวลาต่อมา

การยอมรับเศรษฐกิจทุนนิยมและการรับวิทยาการตะวันตกมีส่วนดีต่อสังคมไทยในบางด้าน ทำให้มีการผลิตสินค้ามากขึ้น ช่วยปรับรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนในหลายพื้นที่

ให้สะดวกสบายขึ้นกว่าเดิม ทำให้ชนชั้นกลางเพิ่มขึ้น สภาพการคมนาคมและการสาธารณสุขดีขึ้น อัตราการตายของทารกลดลง คนมีอายุยืนยาวขึ้น

สังคมไทยเมื่อรับวิทยาการความรู้จากตะวันตกก็รับค่านิยมเรื่องการเป็นนายเหนือธรรมชาติเข้ามาด้วยทำให้ค่านิยมเรื่องการเคารพและการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปเป็น การเป็นเจ้าของ เป็นนาย ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในฐานะสิ่งของที่สนองต่อความต้องการของมนุษย์ ทั้งในเรื่องป่า สัตว์ แร่ธาตุ น้ำ และอากาศ ก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมที่รุนแรงในเวลาต่อมา

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์, 2544 : 5-11)

ค่านิยมสินค้าต่างประเทศ

ตัวเลขเศรษฐกิจที่ประเมินโดย IMF ซึ่งได้กล่าวว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังดีขึ้นทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขและแนวโน้มดีขึ้น จึงทำให้คนไทยบางกลุ่ม บางคน บางจำพวก อิมความหลังจากภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดตัวลงในอดีต เริ่มที่จะมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งของสุรุ่ยสุร่าย จากตัวเลขของสินค้านำเข้าปรากฏว่าตัวเลขที่น่าตกใจในการนำเข้าคือ สุรา และเครื่องสำอางค์ซึ่งมีการนำเข้าสูงมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขติดลบ และกระแสเงินสดต้องไหลออกก่อนข้างสูง จึงทำให้นำเข้าในห่วงอย่างยิ่งต่อค่านิยมสินค้าต่างประเทศ

นอกจากสินค้าเหล่านี้แล้วยังปรากฏตัวเลขว่าคนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศก่อนข้างสูงในช่วงปิดภาคเรียนจึงทำให้เป็นห่วงอย่างยิ่งต่อทัศนคติของลูกหลานไทยในอนาคตที่จะพึงเพื่อตามบรรพบุรุษที่สั่งสอนและทำให้ตกเป็นทาสของความฟุ่มเฟือย สุดท้ายค่านิยมที่ผิด ๆ ก็จะติดตัวจนกระทั่งมีผลต่อตนเองและประเทศชาติ

การสร้างค่านิยมร่วม จะต้องสร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงวิกฤตของประเทศและความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด ทัศนคติ และกระบวนการทำงาน โดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางเพื่อให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ ก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคนดีที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและความซื่อสัตย์ สุจริต(วารสารรวมพลัง . แนววงเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ,2545:10)

หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาทางด้านสังคม ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนต่างก็แสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อย่างเร่งด่วน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

ประวัติศาสตร์

ในอดีตเมื่อประมาณ 200-300 กว่าปีมาแล้วมี “ท่าตลาด” เป็นท่าน้ำที่มีการค้าขายและหยุดพักของกองคาราวานเกวียนจากเขมรค้าและยังเป็นท่าน้ำที่เป็นเส้นทางคมนาคมในการขนส่งสินค้าต่างๆเพื่อนำไปขายยังแถบเขมรอีกด้วย เนื่องจาก “ท่าตลาด” เป็นจุดศูนย์กลางที่สำคัญทางเศรษฐกิจของคนในสมัยก่อนจึงได้มีประชาชนอพยพเข้ามาและสร้างเป็นหมู่บ้าน และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านตลาด” ซึ่งได้มีการเรียกขานจนมาถึง ณ ปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์ในการเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านไม่สามารถที่จะสืบทราบได้เพราะเป็นหมู่บ้านเก่าแก่และมีอายุหลายร้อยปี แต่เดิมบ้านตลาด ได้ขึ้นกับตำบลบ้านโพธิ์ และได้แยกจากตำบลบ้านโพธิ์มาเป็นตำบลตลาด เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2538 โดยมี นายบุญมี จงจอหอ เป็นกำนันตำบลตลาดเป็นคนแรก

การตั้งถิ่นฐาน

แต่เดิมการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านมักจะสร้างบ้านเรือนแบบกระจายตัวกันอยู่ ลักษณะบ้านเรือนจะมีการสร้างบ้านในบริเวณที่เป็นเนินดินสูง ๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วมเนื่องจากหมู่บ้านมีพื้นที่ติดกับลำน้ำมูลและมักจะสร้างในลักษณะใต้ถุนสูง แต่ละบ้านมีพื้นที่กว้างขวางเพราะทุกบ้านจะมีการทำนาและต้องใช้ควายในการไถนา จึงต้องมีพื้นที่ที่ใช้เป็นคอกควายเป็นที่เลี้ยงสัตว์อื่น ๆ

การขยายตัวของประชากร

จำนวนประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีเนื่องจากการขยายตัวของจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านซึ่งมีทั้งคนในหมู่บ้านที่ได้แยกครอบครัวออกจากครอบครัวเดิมแล้วสร้างครอบครัวใหม่ของคนเองและยังมีประชาชนจากที่อื่นที่มาซื้อที่ดินในหมู่บ้านและสร้างที่อยู่อาศัยทำให้การขยายตัวของประชากรมีสูงขึ้นทุกปี

การขยายตัวของชุมชน

แต่เดิมในหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนที่ค่อนข้างน้อยมากแต่ประชาชนในหมู่บ้านมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปีทำให้มีการขยายตัวของชุมชนมีเพิ่มขึ้นตาม จำนวนครัวเรือนมีมากขึ้นประกอบกับพื้นที่สำหรับการสร้างบ้านเรือนในหมู่บ้านมีน้อยจึงได้มีการขยายตัวออกไปสู่พื้นที่ในหมู่บ้านอื่นในระแวกใกล้เคียงกัน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้ง

บ้านตลาด เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีครัวเรือน 159 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 662 คน ชาย 297 คน หญิง 365 คนหมู่บ้านมีประชากรวัยต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรในแต่ละช่วงอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน(คน)	อัตราส่วนร้อยละ
1 วัน – 3 ปี	28	4.23
3 ปีเต็ม – 6ปี	27	4.08
6 ปีเต็ม – 12ปี	65	9.82
12 ปีเต็ม – 14ปี	19	2.87
15ปีเต็ม – 18ปี	35	5.29
18 ปีเต็ม – 50 ปี	344	51.95
50 ปีเต็ม – 60 ปี	62	9.37
60 ปีเต็มขึ้นไป	82	12.39
รวม	662	100

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง
1	นายสมศักดิ์ สนมใหม่	ผู้ใหญ่บ้าน
2	นายประสิทธิ์ อุดมย์กลาง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3	นายทิจิต ทรัพย์รักษา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4	นายบุญช่วย สนมใหม่	สมาชิก อบต.
5	นายโปร่ง เจริญพุดชา	สมาชิก อบต.
6	นางสำเรียง ดอกบุญนาค	ประธาน อสม.
7	นางม้วน กระจ่างโพธิ์	ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน
8	นายเทียง จิตรพัฒน์	กรรมการหมู่บ้าน

9	นายบุญปลูก	หมื่นรัตน์	กรรมการหมู่บ้าน
10	นายอุดม	สนใหม่	กรรมการหมู่บ้าน
11	นายวัน	ชมโพธิ์	กรรมการหมู่บ้าน
12	นายแจ้ง	เดือนโคกสูง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
13	นายสอน	โชคกลาง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
14	นายล้อม	ซ้อจอหอ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
15	นายเสนอ	ขอนแก่นโพธิ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านบุ หมู่ที่ 1 และบ้านบุ หมู่ที่ 2 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านโพธิ์ หมู่ที่ 4 และบ้านกระถอก หมู่ที่ 5 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านกระถอน หมู่ที่ 8, บ้านพระ หมู่ที่ 6 ตำบลมะเริง, บ้านท่ากระสังข์ หมู่ที่ 9 และบ้านช่องขาม หมู่ที่ 8 ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านช่องขาม หมู่ที่ 8 ตำบลหัวทะเล และบ้านเกาะ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิศาสตร์

เป็นที่ราบสูง

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดิน

① ส่วนใหญ่ทรัพยากรดินในหมู่บ้านมีลักษณะเป็นดินเหนียว ดินบนเป็นสีเทาเข้ม สีน้ำตาล ดินล่างเป็นสีเทาหรือสีน้ำตาลอ่อน มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง 5-6 มีความเหมาะสมกับการปลูกข้าว เช่น พันธุ์ข้าวปากหม้อ 148 , ข้าวตาแห้ง 17 , ข้าวพันธุ์เหลืองประทิว 1, 2, 3 และพันธุ์นางมด S4 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางตอนล่างของลำบริบูรณ์เพราะเป็นพื้นที่สำหรับการทำนาปลูกข้าว

② สภาพดินบางส่วนโดยเฉพาะที่เป็นพื้นที่เพืออยู่อาศัยจะมีลักษณะเป็นดินทราย สีเทา หรือสีน้ำตาลอ่อน เกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ตอนบนของหมู่บ้าน

ทรัพยากรน้ำ

- มีลำบริบูรณ์ ซึ่งเป็นสาขาของลำตะคองไหลผ่าน มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี
- คลองส่งน้ำชลประทาน 3 สาย คือ สายขอนแก่น , สายจอหอแบ่งเป็นด้านซ้ายและด้าน

ขวาของลำบริบูรณ์ น้ำจะแห้งเมื่อถึงฤดูแล้ง

- สระน้ำขนาดกลางประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง เชื่อมต่อกับลำบริบูรณ์

ทรัพยากรป่าไม้

ในอดีตสภาพป่าไม้มีมาก ไม่ว่าจะเป็นป่าไผ่หรือป่าไม้อื่น ๆ แต่ในปัจจุบันได้มีการปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัยและการทำเกษตรกรรมจึงได้มีการทำลายป่าเพื่อปรับพื้นที่ให้เหมาะสม ส่วนทรัพยากรป่าไม้ที่ยังคงเหลืออยู่ ได้แก่ มีพื้นที่ป่าช้า ประมาณ 7 ไร่

โครงสร้างพื้นฐาน

ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหลังคาเรือน แต่ยังคงขาดระบบไฟฟ้าสาธารณะครอบคลุมทั่วหมู่บ้าน

บ้าน

ประปา มีที่ทำการประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง

โทรศัพท์มือถือโทรศัพท์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

ถนน

ถนนภายในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นถนน คสล. สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2542

ถนนส่วนที่เหลือ 2 สาย เป็นหินคลุก สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2544

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านชุมชน

การประกอบอาชีพในหมู่บ้านใน 1 ครัวเรือนประชาชนจะมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรและมีการทำอาชีพรองเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยมีอาชีพที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ด้านการเกษตร

จำนวนครัวเรือนเกษตร 99 ครัวเรือน จำนวนเกษตรกรทั้งหมด 300 คนประกอบด้วยชาย 141 คน หญิง 159 คน มีพื้นที่ถือครองทั้งหมด 2,207 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,069 ไร่

-การทำนา 892 ไร่

-การปลูกผัก 1,130 ไร่

-การทำสวน 45 ไร่

-การเลี้ยงสัตว์

ด้านอุตสาหกรรมครัวเรือน

- โรงสีขนาดเล็ก 2 แห่ง
- การปั้นหม้อดินเผา 2 ครัวเรือน
- ร้านค้าในหมู่บ้าน 5 ร้าน

ด้านอื่นๆ

- รับจ้างทั่วไป
- รับราชการ
- ธุรกิจส่วนตัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ศาสนา

ประชาชนในหมู่บ้านนับถือพุทธศาสนาโดยมีวัด 1 แห่ง คือวัดโลกตาด เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ ปัจจุบันมีพระ 8 รูป เณร 1 รูป มีพื้นที่อยู่ในหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด

ประเพณี

หมู่บ้านมีประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นประเพณีการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

เดือนมกราคม	ทำบุญขึ้นปีใหม่ , ทำบุญกลางบ้าน , เลี้ยงปู่ตา
เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญวันมาฆบูชา
เดือนมีนาคม	งานวัดประจำปี
เดือนเมษายน	ทำบุญวันสงกรานต์
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ทำบุญวันแม่แห่งชาติ
เดือนตุลาคม	ทำบุญวันออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	งานวันลอยกระทง , เทศน์มหาชาติ
เดือนธันวาคม	ทำบุญวันพ่อแห่งชาติ , ทำบุญวันสิ้นปี

ภาษา

ภาษาที่ใช้ในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราช แต่ประชาชนบางกลุ่มที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใหม่ในหมู่บ้านจะนิยมพูดเป็นภาษากลาง และภาษาพื้นบ้านของภาคอื่น ๆ ตามแต่ถิ่นฐานที่ได้อพยพมา

1.2.5 ข้อมูลลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

หมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพและกองทุนต่าง ๆ ขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกของแต่ละกลุ่ม และประชาชนในหมู่บ้านซึ่งเกิดจากความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านมีดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเลี้ยงหมู ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 21,730 บาท
2. กลุ่มปลูกหอม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 100,000 บาท
3. กองทุนปื๊อ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 25,000 บาท
4. กลุ่มสตรีแม่บ้าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 24,000 บาท
5. กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 57,840 บาท
6. กองทุนสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีเงินกองทุน 16,648 บาท
7. กลุ่มเลี้ยงไก่ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 106,000 บาท

หมู่บ้านตลาดเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่มีการปกครองในระดับหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองชาวบ้าน ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในหมู่บ้าน และมีความเป็นอยู่ที่พึ่งพาตนเองและพึ่งพาธรรมชาติ มีลักษณะเป็นสังคมชนบทซึ่งนับได้ว่าหมู่บ้านตลาดเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งของชุมชน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ข้อมูลที่ได้จาก บร.3 พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพราะได้มีหน่วยงานราชการได้เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้แก่ประชาชนในวันที่จัดประชาคมหมู่บ้าน (วันที่ 24 มิถุนายน 2544)

2) เงิน 1 ล้านบาท

เงินกองทุนได้รับโอนเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 เลขที่บัญชี 06-4317-20-053317-7

จุดเด่น เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่ให้สมาชิกกู้ยืมได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำทำให้ลดภาระในเรื่องดอกเบี้ยจ่ายของสมาชิก เป็นกองทุนที่เพิ่มระดับความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน เพราะมีการทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

จุดด้อย เป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้น มีกำหนดระยะเวลาในการชำระคืนเงินกู้เร็วเกินไป

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมดจำนวน 9 คน โดยประชาชนในหมู่บ้านได้เสนอรายชื่อและทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

จุดเด่น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้มาโดยกระบวนการคัดเลือกที่มีความโปร่งใสเป็นธรรม ทำให้ได้คณะกรรมการกองทุนที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยุติธรรม และโปร่งใส รับผิดชอบหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการอย่างเคร่งครัด และคณะกรรมการกองทุนแต่ละคนมีความรู้และประสบการณ์ทำให้การปฏิบัติงานด้านกองทุนหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีระบบ

จุดด้อย มีคณะกรรมการบางคนยังไม่เข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ในการบริหารกองทุนที่ชัดเจน และไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

4) ผู้สมัครขอกู้

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่สมัครขอกู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 65 ราย

จุดเด่น ผู้สมัครขอกู้เงินกองทุน จะต้องมีความประพฤติที่ดี ทั้งในด้านความประพฤติและประวัติการทำงานที่ผ่านมา รายได้ของครอบครัวที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกที่กู้เงินกองทุนมีความสามารถในการชำระหนี้คืนเงินกองทุนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

จุดด้อย สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางรายไม่ศึกษาระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านให้เข้าใจ ทำให้ไม่กล้าที่จะมาสมัครขอกู้ยืมเงินกองทุนเนื่องจากเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ยู่ยากในการสมัครขอกู้

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

การคัดเลือกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านคณะกรรมการจะพิจารณาดมระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านที่กำหนดไว้เกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิก

จุดเด่น ในระเบียบของกองทุนหมู่บ้านมีการวางหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้กู้อย่างชัดเจน ทำให้กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการคัดเลือกและได้ผู้กู้ที่มีคุณภาพ

จุดค้อย มีคุณสมบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กำหนดว่าผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องตั้งบ้านเรือน หรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน ทำให้สมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่ครบระยะเวลา 6 เดือน เสียสิทธิในการกู้ยืมเงินกองทุน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านจัดทำโดย นายสมศักดิ์ สนใหม่ ประธานกองทุนหมู่บ้าน มีสมุดบัญชีที่จัดทำจำนวน 7 เล่ม ได้แก่ 1. สมุดบัญชีรายรับกองทุน (1 ล้านบาท) 2. สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (1 ล้านบาท) 3. สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม) 4. สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (เงินออม) 5. ทะเบียนคุมค่าของกฐี 6. ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว 7. ทะเบียนเงินฝากสัจจะ/ค่าหุ้น/เงินรับฝากรายตัว

จุดเด่น การจัดทำบัญชีกองทุน บ้านที่กบัญชีรายรับ – รายจ่ายของกองทุนเป็นระยะ ๆ สามารถตรวจสอบรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาได้สะดวก

จุดค้อย ระบบการบันทึกบัญชียังไม่ถูกต้องตามแบบ เพราะผู้บันทึกบัญชีไม่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในด้านบัญชี

3) กระบวนการช่วยหาคตลาด

ในภาคการผลิตสินค้าในหมู่บ้านส่วนใหญ่แล้วเป็นสินค้าเกษตร ชาวบ้านจะผลิตแล้วนำไปจำหน่ายเองยังตลาดที่ใกล้เคียง บางรายที่ผลิตได้จำนวนมากก็จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อสินค้าในสถานที่ผลิต

จุดเด่น หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอเมือง ซึ่งมีตลาดใหญ่ ๆ ในระดับจังหวัดอยู่หลายตลาดในการผลิตสินค้าเกษตร ถ้าเกษตรกรผลิตสินค้าในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และมีการผลิตที่สม่ำเสมอไม่ทิ้งช่วงของการผลิต โอกาสที่จะหาคตลาดรองรับที่เป็นตลาดขนาดใหญ่และมีความมั่นคงในการรับซื้อสินค้าเกษตรทำได้ง่ายเพราะมีข้อได้เปรียบในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการขนส่งที่ประหยัด

จุดค้อย เกษตรกรในหมู่บ้านยังไม่มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตอย่างจริงจังจึงทำให้เสียโอกาสในการหาคตลาดที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังการซื้อสูง และมีความมั่นคงในการรับซื้อสินค้า

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า มีสมาชิกผู้กู้เงินกองทุน 65 ราย ยอดเงินที่ให้กู้จำนวน 980,000

บาท

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนมีความพึงพอใจ เพราะผู้ที่มาสมัครขอกู้เงิน กองทุนได้รับพิจารณาอนุมัติเงินกู้ทุกคน ทำให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในหมู่บ้านมากขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม ประชาชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในหมู่บ้านมากขึ้น และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านประชาชนเข้าร่วมมากขึ้น หลังจากมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้

สมาชิกกองทุนที่กู้เงินกองทุนส่วนใหญ่จะนำไปพัฒนาอาชีพ โดยนำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

จุดเด่น ผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินกู้ยืมจากกองทุน ไปดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมาแล้ว ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนทักษะในการดำเนินงานของตนเอง

จุดด้อย ผู้กู้ส่วนใหญ่จะยึดถือแนวการปฏิบัติในการดำเนินงานแบบเดิม ๆ ไม่มีการหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ มาทดลองปฏิบัติซึ่งอาจจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากกว่า และได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าเดิม

2) ความรู้ของและความสามารถผู้กู้

สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษา ในระดับที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละราย และมีความสามารถที่แตกต่างกัน

จุดเด่น ผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรซึ่งทางหน่วยงานราชการได้มีการส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ และให้การช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้กู้มีความรู้และความสามารถในด้านการเกษตรมากยิ่งขึ้น

จุดด้อย ไม่มีความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาเพิ่มความรู้และความสามารถของผู้กู้ในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำเกษตรกรรมอย่างจริงจัง เช่น ด้านการตลาด เป็นต้น

3) รายได้ของครอบครัว

ในการประกอบอาชีพในครัวเรือนของสมาชิกผู้กู้แต่ละราย ส่วนมากจะประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ กล่าวคือ นอกจากการทำงานในฤดูกาลทำงานแล้วสมาชิกส่วนมากจะประกอบอาชีพอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ทำให้ทุกครอบครัวสามารถมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

จุดเด่น การที่ผู้กู้มีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ทำให้การเก็บชำระหนี้เงินกู้ยืมกองทุนตรงตามระยะเวลาที่กำหนดมีความเป็นไปได้สูง

จุดด้อย สมาชิกบางรายที่มีรายได้น้อยและได้กู้ยืมเงินกองทุนไปลงทุนแล้วถ้าประสบกับภาวะการขาดทุนก็จะต้องริบหาเงินมาชำระคืนเงินกองทุนให้ตรงตามกำหนดเพื่อรักษาสัจจะ อาจจะไปกู้ยืมเงินทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง เป็นการเพิ่มภาระให้กับสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนได้

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุน

จุดเด่น จำนวนเงินที่ทางหมู่บ้านอนุมัติอยู่ระหว่าง 5,000 – 20,000 บาทซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูงน่าจะเพียงพอสำหรับการลงทุนของสมาชิกผู้กู้ในแต่ละรายในการดำเนินกิจการขนาดเล็ก

จุดด้อย วงเงินที่ได้รับอนุมัติในผู้กู้แต่ละรายไม่ก่อให้เกิดการทำโครงการใหญ่ ๆ ในหมู่บ้าน

2) เงินอื่น ๆ

จุดเด่น การดำเนินกิจการของผู้กู้ส่วนใหญ่จะใช้ทุนจากส่วนของเจ้าของเป็นส่วนใหญ่ทำให้ไม่มี ภาระในการชำระคืนเงินกู้และดอกเบี้ย

จุดด้อย จากการตรวจสอบแบบคำขอกู้พบว่าผู้กู้จำนวน 26 ราย มีการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้หลายแหล่ง ทั้ง ธกส. และหนี้ของกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน ทำให้มีความเสี่ยงในการชำระคืนเงินกู้ยืมจากกองทุนที่จะไม่ตรงตามกำหนด

3) สถานที่ และวัตถุดิบ

จุดเด่น สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมีสถานที่ในการประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้มีการติดตามการนำเงินกองทุนไปใช้ได้อย่างสะดวก และวัตถุดิบต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำเกษตรหาได้ง่ายภายในหมู่บ้าน

จุดค้อย วัตถุประสงค์บางอย่างไม่มีในพื้นที่ต้องมีกรไปหามาจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

4) เทคนิควิธีการทำงาน

จุดเด่น มีการศึกษาค้นคว้าเทคนิคต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการ

จุดค้อย ขาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินกิจการอย่างจริงจัง

5) กำลังการทำงาน

จุดเด่น การดำเนินกิจการส่วนใหญ่ของสมาชิกผู้ถือหุ้นจ้างงานคนในการดำเนินกิจการก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้าน

จุดค้อย การใช้แรงงานคนในการดำเนินกิจการมีความล่าช้าในการดำเนินกิจการ

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย

จุดเด่น สมาชิกผู้ถือหุ้นนำเงินที่ได้รับจากกองทุนไปลงทุนเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามแผนการดำเนินกิจการที่วางไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้การทำกิจกรรมมีประสิทธิภาพที่ดี และทำให้ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า มีรายได้เกิดขึ้น

จุดค้อย สมาชิกบางคนไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการที่เสนอกองทุนไป

2) การหาตลาดที่ดี

จุดเด่น การหาตลาดในการจำหน่ายสินค้าในหมู่บ้านสามารถหาได้ง่าย เพราะมีพื้นที่อยู่ใกล้เคียงกับตลาดส่งสินค้าขนาดใหญ่หลายแห่ง ผู้ถือหุ้นสามารถนำสินค้าไปขายโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางได้

จุดค้อย การตลาดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นตลาดผูกขาด มีการติดต่อผู้ขายส่งสินค้าอยู่ก่อนแล้ว ทำให้การติดต่อขายสินค้าเป็นไปได้อย่าง

3) การทำบัญชี

ผู้ที่เป็นเกษตรกร ไม่มีการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรับ – จ่ายเงินในการดำเนินกิจการทำให้ไม่สามารถทราบผลตอบแทนในการลงทุนที่มีตัวเลขที่แน่นอนได้ เนื่องจากการลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้านการเกษตร คือการทำนา ลงทุนไปแล้วกว่าจะมีการเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายสินค้าได้ใช้เวลานานทำให้ผู้ถือหุ้นไม่สนใจในการจัดทำบัญชี

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง

ผู้กู้จำนวน 65 ราย นำเงินไปลงทุนตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาอาชีพ มีการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตรในหมู่บ้านมีมากขึ้นและมีรายได้เป็นผลตอบแทนกลับมา

2) ผลกระทบโดยตรง

สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน มีการขยายกิจการที่ดำเนินการอยู่โดยการอาศัยเงินกู้จากกองทุน และมีการทำกิจการด้วยการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3) ผลกระทบโดยอ้อม

สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการรู้จักพึ่งพาตนเอง และนำหลักการพึ่งพาตนเองมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพ ทำให้ดำเนินกิจการมีความมั่นคง และเกิดมีการกระจายรายได้ในหมู่บ้านเพราะมีการจ้างงานเกิดขึ้นในหมู่บ้าน

3. ผลการประเมินวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 5 ข้อ พบว่า

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า บ้านตลาด ได้รับอนุมัติเงินกองทุน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 โดยใช้ชื่อบัญชีว่า “กองทุนหมู่บ้านตลาด” บัญชีเลขที่ 06-4317-20-053317-7 มีสมาชิกทั้งหมด 65 คน ได้รับอนุมัติเงินกู้ 65 คน เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ยอดเงินกู้ 980,000 บาท การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนและต้องการให้มีกองทุนหมู่บ้านต่อไป กองทุนหมู่บ้านมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน และแนวโน้มกองทุนหมู่บ้านของหมู่บ้านตลาดมีความเข้มแข็งและอยู่รอดได้

3.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า บ้านตลาดมีคณะกรรมการ จำนวน 9 คน มีการคัดเลือกคณะกรรมการ 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมด ส่วนการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านเกิดจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันจัดตั้งทำขึ้น และการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนก็ได้มีการดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ และในส่วนของประชาชนก็ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน ทำให้การบริหารและการจัดการกองทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพึ่งพาตนเองมากขึ้น และมีการนำหลักการไปปฏิบัติ ทำให้ประชาชนมีการพึ่งพาตนเองโดยอาศัยความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละคนที่มีอยู่

3.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้และนำความรู้ในด้านเทคนิคการดำเนินกิจการต่าง ๆ มาใช้ในการประกอบอาชีพทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ในแต่ละครัวเรือนทำให้เกิดการกระจายรายได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้หมุนเวียนส่งผลให้เกิดภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในหมู่บ้านมากขึ้น

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า ภาพรวมของหมู่บ้านตลาดหมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง เพราะได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และกองทุนที่ช่วยเหลือประชาชนที่มีอยู่ก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งกองทุนและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ มีเงินทุนไว้สำหรับช่วยเหลือและสนับสนุนการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนทุกครัวเรือนมีความสามารถในการเลี้ยงชีพภายในครอบครัว ประชาชนมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีปัญหาต่างที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านน้อย

3.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. ผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตลาด โดยการจัดเวทีประชาคม จำนวน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน
2. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านดังนี้
 - กลุ่มเลี้ยงหมู ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 21,730 บาท
 - กลุ่มปลูกหอม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 100,000 บาท
 - กองทุนพืช ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 25,000 บาท
 - กลุ่มสตรีแม่บ้าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 24,000 บาท
 - กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 57,840 บาท

บาท

กองทุนสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีเงินกองทุน 16,648 บาท

กลุ่มเลี้ยงไก่ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 106,000 บาท

ปัจจุบันกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้มีการให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เงินกองทุนในแต่ละกลุ่มงอกเงยและสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ

ประชาชนในหมู่บ้านบางคนไม่เข้ามาให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนและสมาชิกกองทุนบางรายไม่พอใจในการตัดสินใจอนุมัติเงินกู้ เพราะไม่เข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้

3.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

มีการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้มากขึ้น จากการที่มีการจัดเวทีประชาคมต่าง ๆ ประชาชน มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่พูดคุยกัน และร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ที่คนคิดต่าง ๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล

3.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ใช้ บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) ศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 30 % ของครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน โดยการสัมภาษณ์รายครัวเรือน สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้

ตารางที่ 5 แสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวชี้วัด	ร้อยละ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	45.71	42.86	11.43
สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	50.00	38.57	11.43
สมาชิกในชุมชนยกย่องคนทำความดี	62.86	28.57	8.57
สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	64.29	25.71	10.00
สมาชิกในชุมชนมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	65.71	27.14	7.14
ตัวชี้วัด	ใช่	ไม่ใช่	ไม่
แม่ใจ			
ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม	78.57	15.71	5.71
ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน โดยมี			
แผนงานที่คิด โดยสมาชิกชุมชน	91.43	8.57	
สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	78.57	21.43	

ตัวชี้วัด	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เท่าเดิม
สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	✓		
ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ ปรองดองกัน	✓		
ในชุมชนมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	✓		
ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส			✓

จากตารางแสดงตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการวัดความเข้มแข็งหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้าน
ตลาดเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งในระดับที่ค่อนข้างสูงประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคี
ความรู้ และสามารถในการประกอบอาชีพ แต่ละครอบครัวสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ ผู้นำชุมชนที่เป็นคนดี มีความยุติธรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน นับเป็นอีกหนึ่งชุมชน
ที่มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ทำให้ได้ผลสรุปดังนี้

1. สรุป อภิปรายผล

สรุป

จากการติดตามและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง บ้านตลาด หมู่ 3 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง บ้านตลาด หมู่ที่ 3

1.1 เป็นทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ สดรายจ่ายในครอบครัว

1.2 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง

1.4 เศรษฐกิจระดับรากฐานได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

1.5 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน

3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายขององค์กรเพื่อการเรียนรู้และเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล

4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนบ้านตลาด หมู่ 3 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

2. วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตลาด โดยใช้วิธีพิมพ์ไมโครวิเคาะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่ทำการเก็บข้อมูล

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจาก บร. ต่าง ๆ และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาประมวลสังเคราะห์ ข้อมูลตามประเด็น

3. ผลการดำเนินงาน

1. กองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่ 3 ได้ทำการจัดตั้งกองทุนแล้วมีคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน
2. กองทุนหมู่บ้านตลาดมีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 65 ราย
3. ระบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านตลาดและระเบียบของทางราชการ
4. กองทุนหมู่บ้านตลาดมีสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด 65 ราย จำนวนเงินกู้ 980,000 บาท
5. กองทุนหมู่บ้านทำให้สมาชิกกองทุนในหมู่บ้านจำนวน 65 รายมีศักยภาพในการพัฒนาอาชีพ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ เนื่องจากสมาชิกมีแหล่งเงินทุน
6. กองทุนหมู่บ้านก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกองทุนหมู่บ้าน
7. กองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเองของประชาชนในหมู่บ้าน โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. กองทุนหมู่บ้านก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านซึ่งถือว่าเป็นระดับรากฐานและเกิดภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้าน
9. กองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชุมชนหมู่บ้าน
10. ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์คือประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือและมีการรวมจัดตั้งกลุ่มองค์กรที่ช่วยเหลือกันในหมู่บ้าน ปัจจัยด้านลบคือมีประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือและสื่อบางรายไม่พอใจในการตัดสินใจอนุมัติเงินกู้
11. กองทุนหมู่บ้านมีส่วนช่วยให้เกิดองค์กรหรือข่ายการเรียนรู้ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
12. กองทุนหมู่บ้านทำให้ในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งของชุมชนสูงขึ้นชาวบ้านมีความรักความสามัคคีกันมากขึ้น และมีรายได้กระจายในหมู่บ้านทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ดีกินดีมากขึ้น

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านตลาด ได้แก่

วัตถุประสงค์ ข้อ 1 การเกิดกองทุน ของหมู่บ้านตลาด เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมกันมากขึ้น

วัตถุประสงค์ ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุนบ้านตลาด จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีกรแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนบ้านตลาดเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนบ้านตลาดมีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงหมู กองทุนปุ๋ย มีแนวโน้มการจัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้านได้

วัตถุประสงค์ ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในหมู่บ้านตลาด มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพากันกันและกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 ประสพการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

2.1.2 หมู่บ้านมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในเขตพื้นที่การกระจายผลผลิตจากหมู่บ้านไปศูนย์กลางต่าง ๆ ทำได้สะดวก

2.1.3 หมู่บ้านมีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์เอื้อต่อการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคาร และนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

2.2.2 กิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินการอยู่ส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็ก การดำเนินกิจการไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี ทำให้กิจการเกิดการขาดตัวได้ไม่เต็มที่

2.2.3 ผลผลิตหรือสินค้าของสมาชิกในหมู่บ้านจากการปรับปรุงคุณภาพให้สูงทำให้ขาดอำนาจต่อรองในเรื่องของการกำหนดราคาผลผลิต

2.2.4 ผลผลิตหรือสินค้าที่ผลิตในหมู่บ้านยังขาดตลาดรองรับที่แน่นอน บางครั้งถูกเอาเปรียบในเรื่องของราคา การกู้ยืมเงินไปลงทุนอาจขาดทุนได้

2.2.5 มีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ น้อย ทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนา

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบการอาชีพทำนา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

4. ตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

คนในหมู่บ้านมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง การติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านมีความสะดวกรวดเร็ว มีความเป็นอยู่ที่ดีและสงบสุข

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการ สามารถก่อให้เกิดรายได้

5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนิน โครงการสามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี ควรมีการปรับปรุงแก้ไขระยะเวลาในการกู้ยืมเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์ในการของกู้ของสมาชิกแต่ละราย เพื่อที่จะได้รับผลตรงตามความต้องการของรัฐคือการต้องการให้เกิดการหมุนเวียน ผู้กู้ทุกรายได้รับผลประโยชน์โดยที่เงินกองทุนไม่เป็นกับดักแก่ผู้กู้ที่จะต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อให้ทันเวลาใช้คืนเงินกองทุนเพราะเกรงจะเสียสิ่งจะ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ในระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านกำหนดให้มีวงเงินกู้ไม่เกิน คนละ 20,000 บาท และต้นกิ้นต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ควรปรับปรุงข้อกำหนดนี้เพราะวงเงินขนาดนี้ก่อให้เกิดเพียงกิจการขนาดเล็กในชุมชน ซึ่งถ้าหากวงเงินกู้ที่กำหนดสูงขึ้นอาจทำให้เกิด โครงการขนาดใหญ่ ๆ ขึ้นในชุมชนผลตอบแทนที่ได้รับอาจจะคุ้มค่ากว่า

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการคัดเลือกคณะกรรมการในเรื่องของวุฒิการศึกษาของผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการกองทุน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการกองทุน เช่น นโยบายการจัดเก็บหนี้ การบริหารลูกหนี้ เพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีข้อกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนมีการติดตามกำกับดูแลในเรื่องการใช้จ่ายเงินของสมาชิกอย่างใกล้ชิด และกำหนดบทลงโทษสมาชิกที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุนที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการเกิดหนี้สูญ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการร่างระเบียบกองทุนในเรื่องของการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ แก่สมาชิกที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด เช่น สมาชิกที่กู้เงินกองทุนแล้วไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์และโครงการที่นำเสนอ หรือสมาชิกผู้กู้ยืมที่ชำระคืนเงินกองทุนตรงตามกำหนดอาจจะให้สิทธิในการได้รับพิจารณากู้ยืมเงินกองทุนอื่น ๆ ของหมู่บ้านก่อนสมาชิกทั่วไป

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารเงินทุนหมุนเวียนและการลงทุนให้แก่สมาชิก

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรส่งเสริมให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

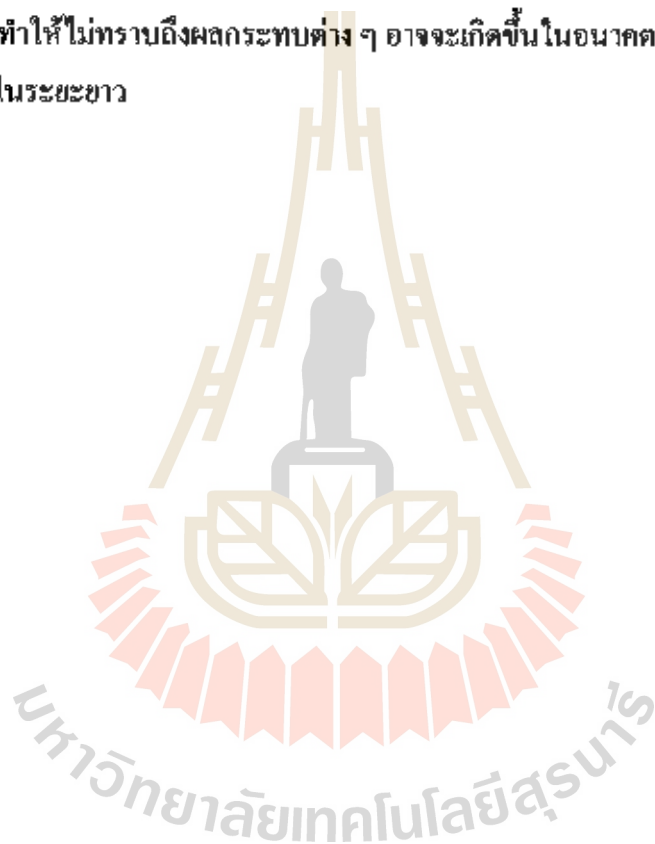
ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการสร้างจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองให้แก่สมาชิก โดยอาศัยการร่วมต่าง ๆ กิจกรรมของหมู่บ้าน

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนควบคู่กับการประเมินโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการศึกษาวิชาผลกระทบของจากการตั้งกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อแหล่งเงินทุน ต่าง ๆ เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุน เพราะอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศได้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการศึกษาวิชาข้ออย่างต่อเนื่องเพราะในการศึกษาวิชาในระยะเวลา 10 เดือนอาจทำให้ไม่ทราบถึงผลกระทบต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผลกระทบในบางอย่างอาจจะส่งผลในระยะยาว

บรรณานุกรม

- กองทุนหมู่บ้านทำอย่างไรให้ยั่งยืน.(มีนาคม-มิถุนายน 2544).หนังสือพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ : 8-9
- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการฯ : อีกบริบทหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อบ้านเมือง. (4 มกราคม 2545).มติชนรายวัน :18
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แจกต์ จำกัด.**
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครราชสีมา : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์.**
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นคิง แมสโปรดักส์ จำกัด.**
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นคิง แมสโปรดักส์ จำกัด.**
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). **ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย. กรุงเทพฯ : ต.เอเชียเพลส.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตลาด. (2544). **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตลาด หมู่ที่3. นครราชสีมา.**
- คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต. (2545). **เศรษฐกิจปริทัศน์.**
- นงลักษณ์ เศรษฐพิพงษ์. (ม.ป.ป.). **จุดเด่นจุดด้อยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.วารสารการศึกษา นอกโรงเรียน : 32-33**
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2544). **คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ.**

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2544). คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจั
การและการประเมินโครงการ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช . นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
ธรรมมาธิราช

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ทวีปรีดี วัชรวงกุล และวีณา เศษะพนาศร, (2545). ความยากจนปัญหาสำคัญ
ยิ่งของการพัฒนา. ม.ป.ท.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.(พฤษภาคม 2545).สารสถิติ. กรุงเทพมหานคร . ม.ป.ท.

Small and Medium Enterprise-SMEs.

[online] Available:<http://smeqciso.hypermart.net/sme/smepage.html>

